

Fotografie z výzkumu v Loukách n/O, 1954-58

Výzkum v Loukách n/O byl proveden v letech 1954-58. Zúčastnili se ho pracovníci Ústavu lidového umění v Praze a místní obyvatelé. Výsledky výzkumu byly zveřejněny v publikaci „O kroji v Loukách n/O podle výzkumu 1954-58“.

Výzkum v Loukách n/O byl proveden v letech 1954-58. Zúčastnili se ho pracovníci Ústavu lidového umění v Praze a místní obyvatelé. Výsledky výzkumu byly zveřejněny v publikaci „O kroji v Loukách n/O podle výzkumu 1954-58“.

Výzkum v Loukách n/O byl proveden v letech 1954-58. Zúčastnili se ho pracovníci Ústavu lidového umění v Praze a místní obyvatelé. Výsledky výzkumu byly zveřejněny v publikaci „O kroji v Loukách n/O podle výzkumu 1954-58“.

Výzkum v Loukách n/O byl proveden v letech 1954-58. Zúčastnili se ho pracovníci Ústavu lidového umění v Praze a místní obyvatelé. Výsledky výzkumu byly zveřejněny v publikaci „O kroji v Loukách n/O podle výzkumu 1954-58“.

O kroji v Loukách n/O podle výzkumu 1954-58

Jiřina Králová

Je zajímavé, jak lidé dovedou odpovědět až s udivující přesností na otázku, jaký kroj se v jejich obci nosil. Hlavně tam, kde se stýkají hranice dvou krojů rozdílného typu. I když v těchto obcích docházelo často k vzájemnému prolínání krojů dvou oblastí, pamětníci přesto určí, který kroj byl u nich domovem. Příkladem takové obce jsou Louky n/O.

Zde se nosil kroj tzv. slezskolašský, místními obyvateli zvaný zkrátka lašský. Těšínský kroj, lidově zvaný „valašský“, nosily hlavně ženy, které se do Louk z okolního Těšínska přivdaly. Podle ústních sdělení je známo, že v obcích blíže Těšína ženy evangelického vyznání se přidržovaly častěji kroje těšínského.

Většina zpráv o kroji pochází od starších pamětníků, zvláště žen, které nosily kroj déle, a to asi do roku 1906. Od té doby se nosily alespoň ještě čepce a široké sukně, tak oblíbené ženami, které byly věrné starým tradicím. O mužském kroji je zpráv méně. Jednak se mužský kroj přestal nosit mnohem dříve, jednak mezi mužskými kroji těchto dvou oblastí nebyl tak velký rozdíl. Zprávy o nich jsou velmi kusé, omezují se ponejvíce na barvu sukna, počet knoflíků na vestě, či umístění šůsků v zadním díle oděvů, tedy o tom, co bylo nejvíce nápadné.

Co říkají o kroji pamětníci: Eva Pilchová (bytem Louky n/O 272 zastávka) i její bratr Josef Bajtek tvrdí shodně, že u nich se nosil kroj lašský. Pozoruhodný je jejich názor, že kdo nechodil v kroji těšínském, nosil se po lašsku, tedy chodil v „lachotinách“,

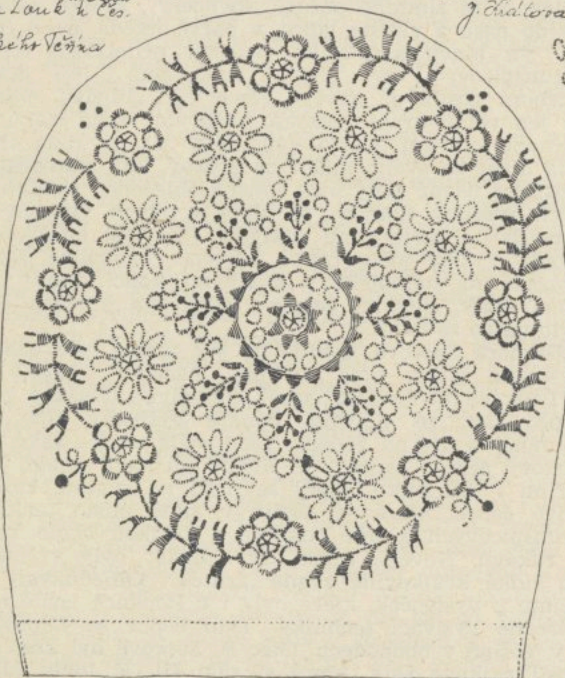

Fotografie z výzkumu v Loukách n/O, 1954-58

a to i tehdy, když už chodil jen v obyčejných šatech. Jejich matka Marie Bajtková, nar. 1863 v Loukách, chodila podle zpráv Evy Pilchové po lašsku. Sama jí ještě kroj prala a žehlila, proto si vše dobře pamatuje. V létě nosila široké, dlouhé sukně, až po kotníky, ze vzdušných materiálů zv. „ryps“, sešité s „lajbikem“ ze stejné tkaniny. Taková byla též i zástěra. „Ryps“ byla světlá tkanina, potištěná pestrými kvítky v podélných pruzích, nebo kvítky rozptýlenými po celé šířce látky. Svrchní sukni nadnášelo několik ručně vyšíváných spodniček. Na hlavě nosila čepce tzv. „rulkovany“, přes něj uzavazovala různé šátky k různým příležitostem. Byly to „tibetky“ s trásněmi, nebo i bílé šátky bíle vyšíváné.

Další pamětnice starých časů Barbora Sojková, nar. roku 1884, z Louk n/O (bytem tamtéž č. 245), vypráví o oblečení své matky, narozené rovněž v Loukách n/O. Ta nosila dlouhé široké sukně ze světlých materiálů (pod. jako M. Bajtková) potištěné kvítky i sukně „kartunové“. Též sukně vlněné — „štofové“. K nim oblékala za zimního počasí „špyncery“, krátké kabátky do pasu z vlněné látky, v barvě hnědé, nebo černé. Na hlavu kladla ke sváteční příležitosti čepce „grunšpicový“, tzv. „čopka rulkovano“. Její dcera Barbora nosila už novější čepce tzv. „ulizly“, ovšem už jen velmi krátce. Matka zůstávala věrná staršímu způsobu odívání. Často vyprávěla, jak se ráda chodila dívat za svého mládí na svatby, kdy starosvatky i ostatní vdané ženy byly krásně oblečené, v nádherných, světlých sukních, na hlavě v bílých, vyšíváných čepcích se stříbrnými zlatými flitry a korálkami. Vzadu v týle měly čepce barevné, hedvábné stuhý svázané na holubičku s dlouhými konci. Stuhý při tanci vlály, flitr na čepcích jiskřil na hlavách žen, bylo na co se dívat.

Barbora Sojková zdědila po své matce bílé bohatě vyšíváné šátky, jimž se říká „hacešky“. Nosily je v Loukách do kostela starší hospodyně uvázané přes čepce tak, že největší bohatě vyšíváný roh byl „šumně“ vidět na zádech. Dále měla matka také sametový černý „lajbík“ se šitými špičkami kolem výstřihu a průramku, který se nosil na svatbu, kartunové čepce, které se nosily v zimě místo tenkých grunšpicových a bílé rukávce s krajkou okolo krku a rukávů. Novější čepce tzv. „ulizle“ byly vyšíváné na řídké krajkovině zvané „trutek“. Objednávaly se přímo u vyšívaček, které byly i v Loukách znalé této náročné vyšívací techniky. Tyto čepce se kupovaly i v Těšíně v obchodech. Otec B. Sojkové byl krejčím, nosil cajkové šaty, které si sám šil. K tomu bílou košili s přeloženým límcem, dříve ještě s „cviklami“ pod paží. Na krk si uvázoval trojúhelníkový šátek.

Polovina „náčelku“ vyšívaneho čepce z Louk,
kresba Jiřina Králová

Dénko vyšivaného čepce z Louk,
kresba Jiřina Králová

Magdalena Czyzová, rozená Rucká, narozená 1878 v Loukách, bytem čp. 79, matka 12 dětí, byla ještě začepena na své svatbě asi v roce 1896 a nosila až do roku 1900 ve svátek tzv. „čopke rukovanum“. Sdě-
lila, že nevěsty měly ke satební muzice šaty bílé,
potištěné modrými kvítky, družičky šaty do růžova
nebo do červená. Na hlavě měly nevěsty věnec
z myrty nebo rozmarýnu. Mladá děvčata nosila na
hlavě šátky tzv. „rypsky“. Děti bez rozdílu pohlaví
až do školního věku nosily „kabotek“ až na paty,
který jim matky ušily „bele by co na nich bylo“.
Mužskou košili popisuje jako Barbora Sojková.

V Loukách n/O i v sousedních obcích bylo mnoho vyšivaček a pradlen čepců. Nezřídka si čepce ženy vyšivaly samy. Učily se tomu u vyšivaček, které pracovaly za plat a byly zručnými odbornicemi vyšivačského umění.

Tolik ze vzpomínek několika starších pamětníků o lidovém oděvu z Louk n/O, zachycených před více jak 30 lety.

Literatura:

Králová, Jiřina: Sváteční čepce na Orlovsku, Radostná země VII, 1957, str. 82—86, připojena řada kreseb a fotografií.

Králová, Jiřina: Všední a jiné druhy čepců na Orlovsku. Radostná země. VII. 1957. str. 40—44.

Dobrowolska, Agnieszka: *Żywotek cieszyński*, Katowice, 1930.

Některé méně známé názvy krojových součástí a názvy tkanin, ze kterých byly zhotoveny.

cajk	pevná celovlnná nebo polovlnná tkanina tkaná do proužku, tmavší barevnosti
cvikel	čtverec (viz mužská košile)
grunšpic	tyl, bavlněná strojová krajkovina
gradl	bavlněná tkanina tkaná do proužků
haceška	starobylý název čtvercových šátků z různých materiálů
lajbik	měkký ženský živůtek
ryps	bavlněná tkanina světlá, nejčastěji bílá, vzdušná, potištěná barevnými kvítky v podélných pruzích nebo také s kvítky poházenými. Protkaná ve vzdálenosti asi 1 cm zesílenou nití
štof	vplněná tkanina
špyncer	špenzr, krátký vlněný kabátek do chladného počasí vzadu se šůsky a se širším dlouhým rukávem, staršího typu
rypska	šátek na hlavu viz ryps, bavlněná tkanina
tibetka	vlněný šátek, květovaný s třásněmi
trutek	tenká, bavlněná strojová krajkovina utkaná do tvaru včelích buněk (viz ulizle čepce)
kabotek	ženské rukávce, svrchní, zde jest ve spojení s dětským oblečením asi z důvodu, že přebíral některé jeho stříhové zvláštnosti
kartun	kartoun. V ústech lidu název bílé nepotištěné pevnější tkaniny, nebo také tkaniny potištěné

Z dějin školy v Hnojníku do roku 1945